

սկզբնական փոփոխութիւնները անշուշտ ընդդիմութեան բաղ-
խած են, ինչպէս կը տեսնուի նման հաստատութեանց գրաւման
պարագաներուն առթիւ. անշուշտ վառքը ունէր տեսնուել մը եւ
միաբաններ՝ որոնք իրենց բողոքն ու գանգատը լսելի պիտի
ընէին ուր որ պէտք էր. բայց այս ամենուն հակառակ ո՛րեւէ
յիշատակարան չերևիր. ըսե՞նք թէ ժամանակը անհետացուցած
է զայն, եթէ կար: Նապոլուսի վառքին պատմութիւնն չունենա-
լէն կը հետեցնենք թէ ան երկար դարեր յառաջ վերածուած է
մզկիթի, և անգամ մը ևս կարելի չէ եղած յիշել կամ յիշատա-
կել զայն այցելութեան մը և կամ ուրիշ ոեւէ պարագայի մը
առթիւ, քանի որ տեղացիք բացարձակ կ'որդկիւնէին ո՛ր եւէ քրիս-
տոնէի մուտքը այն հաստատութեանց մէջ, որոնք փոխուած էին
մզկիթի, ինչպէս վերև ալ յիշուեցաւ:

Բայց մենք պիտի կեդրոնացնենք մեր ուշադրութիւնը Նապ-
լուսի մէջ գտնուած մզկիթի մը յօրինուածքին վրայ զոր տե-
սած է Camille Enlart և կը յիշէ իր գիրքին մէջ (էջ 289). հոս
կը գնենք իր խօսքերը. «Մեծ մզկիթին արեւմտեան կողմը,
գլխաւոր պողոտային վրայ, տեսայ իսլամ սրբավայր մը, որ
բիւզանդական հին եկեղեցի մ'է. չորս գեղեցիկ սիւներ կը կրեն
կեդրոնական գմբէթ մը եւ ութը ցցանկիւն կամարներ: Արգիլ-
ուեցայ մտնել մզկիթին մէջ»:

Նկատի առնելով թէ նկարագրած եկեղեցին ունի չորս սիւ-
ներու վրայ կեդրոնական գմբէթ մը կամարներով, և այս կերպ
եկեղեցիները բիւզանդական ըլլալէ աւելի հայկական են, ինչպէս
նկատած ենք այլուր, չափ հաւանական կը գտնենք թէ Նապ-
լուսի գլխաւոր պողոտային վրայ գտնուած սրբավայրն էր Հայոց
վառքը ու եկեղեցին, ուր այժմ կը գտնուի Շէյխ Պատրանի
դամբարանը:

Երուսաղէմի երկու հայ պատմիչները՝ Հաննէ և Մկրտիչ վրդ-
Աթրուսեան հակիրճ տողերով միայն կը յիշատակեն Նապոլուսի
եկեղեցին. առաջինը կը գրէ (էջ 299) «Իսկ քաղաքն Սամարիա
որ է Նէյուպոլիս, եւ այժմ ասի Նապոլուս՝ սա քաղաք էր թա-
գաւորացն իսրայելի, եւ է ջրաւէտ: Աս գոյր եկեղեցի մի ազգիս
մերոյ, այժմ ի ձեռս այրագեաց է: Եւ Սամարացի Հրէայք գա-
նին 'ի քաղաքս որք են ազանդաւորք»: Իսկ երկրորդը կու տայ
(էջ 278) վերնոյն մի և նոյն տեղեկութիւնը: